

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม” ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

2. การศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยการใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการสัมภาษณ์จากตัวอย่างของประชากรกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์ผล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนด ให้เป็นเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมที่มีรายได้มาจากการขายน้ำนมดิบให้กับสหกรณ์ฯ โดยเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเองหรือภรรยาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมก็ได้ แต่ต้องทราบข้อมูลของครัวเรือนดีที่สุด ครัวเรือนละ 1 คน ในเขตพื้นที่ ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่มีสัดส่วนของราษฎรที่ประกอบอาชีพจากการเลี้ยงโคนมมากกว่าที่อื่น ๆ ซึ่งมีประชากรที่เลี้ยงโคนมทั้งสิ้นจำนวน 315 ครัวเรือน รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1
ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ปี 2549
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ชื่อตำบล	จำนวนเกษตรกร
1.	หนองอ้อ	315
2.	ดอนกระเบื้อง	233
3.	สวนกล้วย	197
4.	กรับใหญ่	142
5.	หนองกบ	97
6.	เขาขลุง	57
7.	นครชุมน์	54
8.	ท่าผา	30
9.	หนองปลาหมอ	14
10.	บ้านม่วง	3
11.	ปากแรต	1
12.	ลาดบัวขาว	1
13.	คู้งพยอม	-
14.	เบิกไพร	-
15.	บ้านโป่ง	-

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์อำเภอบ้านโป่ง

และกรณีศึกษา 2 กรณี ได้แก่ ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี 1 กรณี และศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีคุณภาพชีวิตที่ด้อย 1 กรณี เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาข้อมูลตัวแปรในการศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้ง และขยายความการอภิปรายผลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความในวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดขอบเขต และเนื้อหาของแบบสอบถาม จากการสรุปข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการวิจัย

3. แบบสอบถามที่ใช้ ประกอบด้วย 7 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากร เป็นคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระที่ต้องรับผิดชอบของกลุ่มประชากร เป็นคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบ จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องอุปการะ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาชีพและรายได้จากการเลี้ยงโคนม เป็นคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบและปลายเปิดให้เลือกเติมคำ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคนม จำนวนโคนมที่เลี้ยงทั้งหมด จำนวนโคที่รีดนมได้ต่อวัน จำนวนน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน ราคาน้ำนมดิบที่ขายได้

ส่วนที่ 4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกสหกรณ์ เป็นคำถามปลายเปิดและปลายเปิดให้เลือกเติมคำ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ระยะเวลาในการเลี้ยงโคนม ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ สถานภาพการเป็นสมาชิกสหกรณ์ และจำนวนหุ้น

ส่วนที่ 5 ข้อมูลบทบาทของสหกรณ์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ได้แก่ บริการต่าง ๆ ของสหกรณ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 1 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิดให้เลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 6. ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย

- คุณภาพชีวิตด้านรายได้ คุณภาพชีวิตด้านความรู้ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพในครอบครัว คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คุณภาพชีวิตด้านนันทนาการและการพักผ่อน และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

- คุณภาพชีวิตด้านรายได้ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ ความพึงพอใจในรายได้ การมีเงินออม และการมีหนี้สิน เป็นคำถามวัดระดับความคิดเห็นมีจำนวน 4 ข้อ

- คุณภาพชีวิตด้านความรู้ ได้แก่ คำถามวัดคุณภาพทางการศึกษา ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การติดตามและรับรู้ข่าวสาร โอกาสในการเรียนรู้และได้เข้ารับการอบรม โดยมีคำถามวัดระดับความคิดเห็นจำนวน 4 ข้อ และ คำถามปลายเปิดให้เลือกตอบจำนวน 2 ข้อ
- คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ได้แก่ คำถามวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย การมีเวลาพักผ่อนพูดคุยร่วมกัน การเป็นกำลังใจให้แก่กันทั้งยามสุขและทุกข์ การไม่ทะเลาะเบาะแว้ง และความไว้วางใจกัน เป็นคำถามวัดระดับความคิดเห็นจำนวน 6 ข้อ
- คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ คำถามวัดการมีสุขภาพอนามัยที่ดี ประกอบด้วย การมีเวลารับประทานอาหารครบ 3 มื้อ ได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ ความสามารถในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้ในยามเจ็บป่วย ความแข็งแรงของร่างกายในรอบปี และการได้รับบริการด้านสุขภาพอนามัย เป็นคำถามวัดระดับความคิดเห็นมีจำนวน 5 ข้อ
- คุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ คำถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพที่ทำ ประกอบด้วย ความรู้สึกมีความสุข และความภูมิใจในอาชีพ ความพึงพอใจในความมั่นคงของอาชีพ ความต้องการในการประกอบอาชีพต่อไป เป็นคำถามวัดระดับความคิดเห็นมีจำนวน 4 ข้อ

ส่วนเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับคำถามที่วัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องคุณภาพชีวิต ผู้ศึกษาให้การวัดคะแนนโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ระดับคะแนน	=	3
เห็นด้วย	ระดับคะแนน	=	2
ไม่เห็นด้วย	ระดับคะแนน	=	1

สูตรภาคชั้น คำนวณดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันดับภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3-1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับการแปลผล มี 3 เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00-1.66	หมายถึง	คุณภาพชีวิตระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	1.67-2.33	หมายถึง	คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	2.34-3.00	หมายถึง	คุณภาพชีวิตระดับสูง

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ความแตกต่างทางด้านปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในแต่ละด้าน เกณฑ์ในการวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 5.0 หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายขึ้น โดยเช็คว่ามีอุปกรณ์เหล่านั้น หรือไม่มี จำนวน 15 ข้อ

คุณภาพชีวิตด้านนันทนาการและการพักผ่อน ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทำนอกเหนือจากการประกอบอาชีพ เป็นคำถามปลายปิดมีคำตอบหลากหลายให้เลือกตอบ จำนวน 1 ข้อ

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุ่มลักษณะในชุมชน ประกอบด้วย ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นคำถามปลายปิดมีคำตอบหลากหลายให้เลือกตอบจำนวน 1 ข้อ

มีเกณฑ์ที่ใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale โดยมีระดับการวัด 2 ระดับ คือ

- ไม่มี
- มี

ในการให้คะแนนระดับการวัดในข้อความที่เรียงเรียงเพื่อวัดความคิดเห็นในเชิงบวก (Positive Item) ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และคุณภาพชีวิตด้านนันทนาการและการพักผ่อน ระดับคะแนนจะเป็นดังนี้

- ไม่มี	ค่าคะแนน	0	คะแนน
- มี	ค่าคะแนน	1	คะแนน

ส่วนข้อความที่เรียงเรียงเพื่อวัดความคิดเห็นในเชิงลบ (Negative Item) ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมระดับคะแนนจะเป็นดังนี้

- ไม่มี	ค่าคะแนน	1	คะแนน
- มี	ค่าคะแนน	0	คะแนน

ค่าเฉลี่ยระหว่างช่วงชั้นคะแนน (Class Interval) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{1-0}{2} = 0.5 \end{aligned}$$

ในส่วนของกรณีศึกษาคุณภาพชีวิต 2 กรณี มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาจากการคัดเลือกแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของสัดส่วนคุณภาพชีวิตในภาพรวมที่สูง และ ภาพรวมที่ต่ำ ประกอบกับรายละเอียดในการตอบแบบสอบถาม และการยินยอมให้ผู้ศึกษาเข้าไปศึกษาได้

การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ภายหลังจากการสร้างแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะได้นำแบบสอบถามไปทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

- ความเที่ยงตรง (Validity) การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้ศึกษาจะได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความถูกต้องเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ก่อนนำไปใช้

- ความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-test) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรประชากรจำนวน 30 คน คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach'ss Alpha coefficient ได้ค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งมากกว่า 0.75 จึงสรุปว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม

การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีเข้าไปเก็บโดยตรงตามบ้านของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แบ่งตามหมู่บ้าน และประสานความร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านหรือ ประธานชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เพื่อให้รายละเอียดเบื้องต้น รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล และมีผู้ช่วยแจกแบบสอบถามเป็นคนในพื้นที่ โดยผู้ศึกษาได้ทำจดหมายอธิบายถึงงานวิทยานิพนธ์ และแจ้งวัตถุประสงค์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบว่า เป็นการสอบถามเพื่อประกอบการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด พร้อมคำอธิบายอย่างละเอียด และชี้แจงรายละเอียดในการกรอกแบบสอบถามให้กับผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดด้วย และแบบสอบถามอีกส่วนหนึ่งรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผลปรากฏว่า สามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น จำนวน 253 ชุด จาก

315 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.31 และแบบสอบถามสมบรูณ์ครบถ้วนทุกชุด หลังจากตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ การนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาอธิบายโดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)
3. การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard-Deviation)

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงพรรณนา ประกอบตารางแสดงข้อมูลทางสถิติ

ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจากการหาค่าคุณภาพชีวิต ผู้ศึกษาแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน โดยในส่วนแรก ประกอบด้วยคุณภาพชีวิตด้านรายได้ ด้านความรู้ ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านสุขภาพอนามัย และด้านความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งออกรูปแบบเกณฑ์การวัดแบบระดับความคิดเห็น และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านนันทนาการและการพักผ่อน และด้านสิ่งแวดล้อม ใช้ค่าเกณฑ์สถิติแบบค่าร้อยละ ทำให้สูตรที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแปลผลคุณภาพชีวิตในภาพรวม และการหาค่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตต้องมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมของข้อมูล